

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

[www.philosophical-research.org](http://www.philosophical-research.org)

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

Περίοδος 2019-2020

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΛΓ' ΚΥΚΛΟΣ

*Συνάντηση 10<sup>η</sup>*

Πέμπτη, 6 Φεβρουαρίου

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Κύκλος Δ'

\*

Σπαρτιατική Διλογία

*Συνάντηση 6<sup>η</sup>*

Παρασκευή, 7 Φεβρουαρίου

\*

*Συμπληρωματική Ειδική Εκδήλωση*

*Κυριακή 9 Φεβρουαρίου*

## I

## ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

## ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

*Συγκριτικές Διαχρονικές  
Μεταφιλοσοφικές Έρευνες  
στην Ανθρώπινη Μοίρα*

*Μέρος II**Ειδική Μορφολογία της Ιστορικότητας*

Ο άνθρωπος είδαμε είναι το έκκεντρο ον (έχει κατά φύσιν δομικές ασυμμετρίες και λειτουργικές ανισορροπίες). Το τεταραγμένο ον (είναι βυθισμένος στην εργώδη και ανήσυχο μέριμνα του χρόνου και στην ζώσα αγωνία του θανάτου). Το ανοικτό ον (το πεδίο του είναι όλος ο κόσμος). Το εκ-στατικό ον (τείνει να γίνει όλα). Το ον-κάτοπτρο (πάνω του εικονίζεται το ον και ο θεός, πάντα του κόσμου και του θείου). Το ιστορικό ον (μόνο ο

άνθρωπος έχει ιστορία, σημαντική ανάπτυξη στον χρόνο, ατομική και συλλογική).

**Αυτήν την Πέμπτη θα μελετήσουμε τον άνθρωπο ως πολιτισμικό ον. Ο άνθρωπος είναι το μόνο ον που δημιουργεί πολιτισμό στον χρόνο. Θα αναλύσουμε την έννοια του πολιτισμού και θα προσδιορίσουμε την ουσία του στο πλαίσιο του θεμελιώδους οντολογικού νόμου που είναι η φανέρωση του Απόλυτου στην υπαρξιακή σχετικότητα, η προβολή του Είναι στο Φαίνεσθαι, η από-κάλυψη του Θεού στον Κόσμο.**

**Ο πολιτισμένος άνθρωπος αντιπαρατίθεται στον Άγριο άνθρωπο όπως το ήμερο στάρι στο άγριο. Σε διαφορετικό νοηματικό άξονα αντιτίθεται ο Έλληνας στον Βάρβαρο.**

Έλληνας σημαίνει πολιτισμική ταυτότητα. Το ίδιο και ο Βάρβαρος αναφέρεται σε χαρακτηριστική απουσία του θεμελιώδους βιώματος του Ελληνισμού και των μορφών του σε τρόπο βίου και υψηλό πολιτισμό. Ο κλασσικός άνθρωπος αναμφισβήτητα θα έβλεπε τους Νεοέλληνες του κρατικού μορφώματος (όχι όμως τον λαό) ως βαρβάρους. Ενώ αντίθετα θα συγκατάλεγε τους οπουδήποτε και οθενδήποτε πεινώντας και διψώντας το κλασσικό φως της μορφής ως δυνάμει Έλληνες, τους δε κοπιώντας και εργαζομένους και αυθεντικά χαιρόμενους την κλασσική τελειότητα ως όντως αδελφούς.

[Την κλασσική αντίληψη για την διαφορά φυλετικής και πολιτισμικής ταυτότητας, και την υπέρτερη δύναμη της δεύτερης πάνω στην πρώτη, διατρανώνει ο Ηρόδοτος και μάλιστα σε σχέση με ενδοελληνικές εθνοτικές διαφοροποιήσεις. Ο locus classicus είναι το χωρίο I, 56, 2 – 58.

Φυλετικά Έλληνες είναι οι Δωριείς, οι δε άλλοι «εγένοντο Έλληνες» απολαμβάνοντας το Δωρικό πνεύμα, όχι αίμα. – Στον αρχικό πυρήνα κάθε πολιτισμικής ταυτότητας βρίσκεται βέβαια μια σχέση αίματος και πνεύματος, όπως στην μικρή Δωρική απαρχή του Ελληνισμού. Για την αρχαία Ελληνική ιατρική, ο βρασμός του αίματος δίνει τον αφρό που είναι το έμπνοο σπέρμα, η γονιμοποιός αρχή η φέρουσα την πνοή της ζωής. Ο Ελληνισμός μετακύλισε την αιτία της γέννησης από την χθόνια γονιμότητα στην σπερματική αρχή. Τόσο η γονιμότητα, όσο και η κυριότητα, είναι τώρα λειτουργίες του πνεύματος που στην ουσιώδη φύση του είναι η πνοή του κάλλους η συνεγείρουσα τον δημιουργικό έρωτα. Αυτό το πνεύμα γονιμοποιεί εις γέννηση δια του σπερματικού αφρού, δυναμοποιεί εις κυριότητα δια της αυτόματης επιβολής και εθελούσιας υποταγής, και πρωτίστως τελεσφορεί την φανέρωση του υψηλού πολιτισμού (κατά το Πλατωνικό Συμπόσιο). Έτσι φθάνουμε στον απόλυτο εξαπολλωνισμό όλων των θεμελιωδών υπαρξιακών δομών του ανθρώπου.

Μήτρα των εξελίξεων είναι ο τόπος, ο οποίος παίζει μεγαλύτερο ρόλο στην ιστορία από ότι η βιολογικά νοούμενη φυλή. Ο τόπος φύει και τρέφει ένα αίμα που παράγει το πνεύμα μιας ωρισμένης δημιουργίας.

Δείτε σχετικά το βιβλίο μου *«Χώρος και Ιστορία»*, σελ. 416, 1998. Καθώς και τις μελέτες μου στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορίες *«Χώρος και Ιστορία: Χωρολογικά Αίτια του Ιστορικού Ρυθμού»* και *«Geopolitics and the Vector of History: Unipolar Systems and World Hegemony»*].

Θα ασχοληθούμε ιδιαίτερα και σε βάθος με την κλασσική φόρμουλα εξαντλητικής διαίρεσης της ανθρώπινης κατάστασης «Έλλην ή

**Βάρβαρος».** Στην διαπραγμάτευσή μου θα παρεμβάλω επίσης κατά οργανικό τρόπο την ανάλυση του **Schiller** για τις συνθήκες του ανθρώπου και του πολιτισμού του στην νεωτερικότητα, με αναφορά στην εποχή του, και σε αντίθεση προς την Ελληνική αρχαιότητα, και τη θεωρία του για τις τρεις θεμελιώδεις κατηγοριοποιήσεις του ανθρώπου σε Άγριο, Βάρβαρο και Πολιτισμένο (όπου βασικά εννοείται ο του Ελληνισμού πολιτισμός με ειδική έννοια).

[Friedrich Schiller, *Über die ästhetische Erziehung des Menschen in einer Reihe von Briefen*, IV – VI, 1795].

\*\*\*

Ο τίτλος της ομιλίας μου είναι:

*Είναι και Πολιτισμός:*

*Τι Είναι ο Πολιτισμός; Και τι είναι ο Ελληνισμός:*

*Ο Άγριος, ο Βάρβαρος και ο Έλλην*

*(Schiller)*

\*\*\*

Η ομιλία θα γίνει την Πέμπτη 6 Φεβρουαρίου, 8.30 το βράδυ, στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάλου Λόγου και Τέχνης (2<sup>ος</sup> όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α').

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.

## II

### ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

#### ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΠΙΦΑΝΗΣ

*Σπάρτη Οδηγός, «Ελλάδος Ακρόπολη»*

*Κριτική Πολιτιστική και Πολιτική Ιστορία  
του Ελληνισμού στους Αρχαϊκούς Χρόνους  
(7<sup>ος</sup> – 6<sup>ος</sup> αιώνας π.Χ.)*

*II. Ο 7<sup>ος</sup> Αιώνας π.Χ.:  
Το Στήσιμο του Δωρικού Άξονα*

### Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΣΠΑΡΤΗ

Μετά την Τριλογία για την Ποιητικότητα, Αχρηματία και Ανομία της αρχαίας Σπάρτης που μας απασχόλησε την προηγούμενη φορά, θα αναπτύξω την επόμενη μια διλογία για την εορτή του βίου και τον τρόπο του βίου στην Λακεδαίμονα της ακμής, για την εορτάζουσα και την καθημερινή πόλη. Και πρώτα η εορτάζουσα Σπάρτη.

Ο Δωρικός πόλος του Ελληνισμού, στήθηκε στην Σπάρτη, και εκεί άνθισαν οι χαρακτηριστικές μορφές της Δωρικής ουσίας του Ελληνισμού. Μιλήσαμε στις προηγούμενες κανονικές συναντήσεις μας σχετικά με δύο από αυτές τις θεμελιώδεις Μορφές: την ανάδυση της πλαστικής μορφής και την δημιουργία της μνημειακής γλυπτικής αφ' ενός, την γέννηση και πρώτη ακμή της λυρικής ποίησης και του μέλους (ποίηση, μουσική, χορός) αφ' ετέρου.

Αυτήν την φορά, στην τακτική μας συνάντηση, θα αναπτύξω **το Δωρικό βίωμα της αιωνιότητας** όπως φανερώνεται στις εορτές της Σπάρτης.

Στην εορτή, η δράση στον χρόνο σταματάει. Έχουμε το **Στάσιμο της τραγωδίας της ύπαρξης**, όπου λυρική ποίηση, μουσική και χορός απορροφούν το ανθρώπινο δυναμικό. Επιστρέφουμε εκεί στην παιδιά της εφηβείας, τότε που η υπεραναβλύζουσα ενέργεια της θείας ηλικίας δεν στρέφεται εις χρησιμότητα για τις ανάγκες του χρόνου, αλλά αποτελεί άχρηστη επί-δειξη της ώρας της νεαρώδους ακμής, μια επι-φάνεια της τελειότητας του όντος, μια θεοφάνεια κάλλους. Η χαρά της ύπαρξης δεσπόζει γιατί ο χρόνος έχει υπερβαθεί και το ον λούζεται στο φως της αιωνιότητας από την ίδια της τελειότητά του. Το μειδίαμα του Κούρου του κάλλους είναι το σύμβολο της εορτής: εορτάζεται η ιερότητα του όντος στο θείο του άνθισμα. Ο κοσμικός ανθός απο-καλύπτεται, η ψυχή γαληνεύει από την ανήσυχο μέριμνα του χρόνου, από την δυναστεία της Ανάγκης στους τρεις πυλώνες της, την διαιώνιση του είδους, την επιβίωση και την εξασφάλιση ζωτικού χώρου, - ο Λαβύρινθος της ύπαρξης με τον Μινώταυρο να καιροφυλακτεί χάνεται από τον βιωματικό ορίζοντα του ανθρώπου, και ο Άρχων του Κόσμου τούτου, ο Διονυσοΰδης, εκβάλλεται στα Τάρταρα.

[Εορτή δεν είναι φυσικά η δια-σκέδαση. Η πρώτη μαζεύει τον άνθρωπο στο εστιακό σημείο όπου θεμελιώνεται η ύπαρξή του, στην θεότητά του, στην άκτιστη ενέργεια που τον συνέχει – τον συγκεντρώνει στην οδό της αιωνιότητας. Η δεύτερη τον δασκορπίζει, τον διαχέει στην λεωφόρο της απώλειας, στον δρόμο της Περσεφόνης-Αφροδίτης, το ίδιο του Άδη-Διόνυσου και Κρόνου-Χρόνου, - στην οδό την «οκρυόεσσα, κοίλη, πηλώδη» (Παρμενίδης)].

Οι εορτές της Σπάρτης εκφράζουν το Δωρικό βίωμα και το Απολλώνιο πνεύμα.

Οι περισπούδαστες εορτές του καλοκαιριού ήσαν αφιερωμένες στον Απόλλωνα.

Τα Υακίνθια μετουσιώνονται από τελετουργία για τον μεγάλο δαίμονα του Ενιαυτού, τον Υάκινθο, το πνεύμα του Σίτου, τον νεαρώδη Θεό παρά την Μεγάλη Θεά, που λατρεύεται την εποχή του θερισμού, - σε πομπικές επιδείξεις τέλει ακμής, σε χαρμόσυνες παρελάσεις, σε ευδαίμονες δημοθoinίες, σε αγωνιστικούς ολβιασμούς, χωρίς να παραλείπεται και η ημέρα στυγνασμού για το πάθος του προηγούμενου θνήσκοντος και ανισταμένου θεού.

Εις ανάμνηση σημαντικής πολεμικής νίκης των Σπαρτιατών επί των Αργείων θεσπίζονται οι Γυμνοπαιδιές, κατ' εξοχήν εορτή της Δωρικής πνοής, η Κουρική παιδιά της γυμνότητας (γυμνός παις παίζων), ποιητικός, μουσικός και ορχηστικός, επίσης γυμναστικός, ύμνος στο Κάλλος, αφού αυτό είναι το φως του κόσμου, και το φως φαίνει απερικάλυπτο. Φως και τελειότητα και γυμνότητα πάνε μαζί και λένε το Κάλλος.

Τέλος, τα Κάρνεια, η τρίτη εορτή του θέρους εις Απόλλωνα, μεταστοιχειώνεται από πανήγυρις και ιεροπραξία ενός κριομόρφου θεού ετήσιας ευετηρίας επί τω τρυγώ και για την μείξη των «πραμμάτων», εις επέτειο αρχέγονου Δωρικού και μετέπειτα στρατιωτικού εν εκστρατείαις βίου και Απολλώνιες πομπές και επιδείξεις και αγώνες και αγλαΐες και καθαρούς και παρθενικές αρρένων αγαμίες.

Και οι βαρυσήμαντες εορτές του φθινοπώρου και της άνοιξης λατρεύτηκαν στην Άρτεμη.

Τα γυναικεία μυστήρια της χθονιότητας για την ζωή και τον θάνατο περί σπορά τελούμενα εις την Μεγάλη Θεά της Γης και της Φύσης, μορφώθηκαν εις ποιητική, μουσική και ορχηστική πανδαισία εις τιμήν της Παρθένου Απολλώνιας Κόρης, της Αρτέμιδος, οιονεί Απόλλωνος εν θηλυτέρω σχήματι. (Παρθένιον Αλκμάνος).

Τα δε αρρενικά μυστήρια της φοβερής θυσιαστικής ιεροτελεστίας του έαρος για τον θάνατο και την ανάσταση του νεαρού θεού,

μετατράπηκαν σε Δωρική επίδειξη της ανυπέρβλητης υπεροχής του κάλλους στην «ώρα» της ακμής του εφήβου, της απαστράπτουσας έντασης του είναι στην ύπαρξη την ωθούμενη στα όρια της μορφής της, στην αδάμαστο αγερωχία του, στο αλύγιστο του άξονα της τελειότητας – στην Διαμαστίγωση.

[Για τα παραπάνω δείτε τις μελέτες μου για την «Σπάρτη Εορτάζουσα» και για κάθε μια από τις Λακεδαιμόνιες σημαντικές εορτές, στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία κυρίως «Δωρικές Μελέτες»].

\*\*\*

Ο θεματικός τίτλος της ομιλίας μου είναι:

### *Σπαρτιατική Κοσμογονία III:*

*Το Στάσιμο του Χρόνου και η Εορτή του Βίου:*

*Υακίνθια, Γυμνοπαιδιές, Κάρνεια, Αρτεμίσια*

*(Το Δωρικό Βίωμα της Αιωνιότητας)*

\*\*\*

Η ομιλία θα γίνει την Παρασκευή 7 Φεβρουαρίου, 8.30 το βράδυ στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του Παλαιού Δημαρχείου. Το Δημαρχείο αλληλοκοιτάζεται με το Αρχαιολογικό Μουσείο, έστω νοερά τώρα. Εξ αρχής η ρύθμιση του κεντρικού πάρκου αλλά και το συνολικό πλάνο της κατοίκησης είχε συλληφθεί έτσι ώστε να καλλιεργεί τη σχέση της αρχαίας

προς την νέα Σπάρτη. Ο εναρμονισμός λοιπόν λόγου που θα διεξοδεύσουμε, χώρου και αρχικής ιδέας είναι δυναμικός.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.

\*\*\*

## III

Και μετά την εορτή στην παιδιά της αιωνιότητας, μετά το Στάσιμο του χρόνου, αρμόζει για να ολοκληρώσουμε την εικόνα της αρχαίας Σπάρτης στην ακμή της να μελετήσουμε την «καθημερινότητά» της **(καθόλου καθημερινή με την τρέχουσα έννοια, θα δούμε!)**, τον βίο της στο δραματικό μέρος της τραγωδίας του χρόνου.

**Πώς η Σπάρτη, εμπνεόμενη και αφιερωμένη στο πνεύμα του Απόλλωνα, ζώσα την πεμπτουσία του Δωρικού βιώματος της αιωνιότητας, διεχειρίζετο τις ανάγκες του χρόνου, πώς αντιμετώπιζε την μέριμνα γύρω από τους Τιτάνες του Κρόνου, τους τρεις πυλώνες της υπαρξιακής και οντολογικής εμπλοκής μας στον χρόνο;**

Στην ειδική συμπληρωματική συνάντησή μας αυτήν την φορά θα ξεδιαλύνουμε αυτό το μεγαλύτερο Σπαρτιατικό αίνιγμα: **πως η Σπάρτη ζούσε την αιωνιότητα μέσα στον χρόνο.**

\*\*\*

Στην Σπάρτη μειώθηκε στο ελάχιστο δυνατό, συμβατό με την φύση της ανάγκης του χρόνου, και αναπροσανατολίσθηκε, η υπαρξιακή εμπλοκή του ανθρώπου στον Λαβύρινθο του Χρόνου, στην «σκοτία» (Ιωάννης).

Στον πυλώνα του γενετήσιου ενστίκτου, η Σπάρτη δημιούργησε τις συνθήκες για τον αποκλειστικό προσανατολισμό του γάμου και της ηθικής του στην τεκνογονία, και μάλιστα σε σταθερό ρυθμό (χωρίς πληθυσμιακή αύξηση ή μείωση). Και τρέποντας το ένστικτο σε αγώνα τελειότητας, έδωσε μείζονα έμφαση στην ευγονία.

Στον Τιτάνα της Οικονομίας (από την ανάγκη της επιβίωσης στην παραγωγή, διάθεση, κατανομή και κατανάλωση αγαθών), χρειάσθηκε τον ζωτικό χώρο της νότιας Πελοποννήσου, (όχι όμως παραπάνω, με Δελφικό εμπόδιο), και το σύστημα των Ειλώτων και Περιοίκων. Και για να εξυπηρετηθεί θετικότερα η ροπή προς την ποιότητα περιορίσθηκε η άφεση προς την ποσότητα (ίσοι κλήροι, λιτοδίαιτο, απουσία νομίσματος πραγματικής αξίας, ρήτρα κατά της πολυτελείας). Έτσι η βιοτεχνική παραγωγή της Σπάρτης σε χρηστικά αντικείμενα ύψιστης ποιότητας ήταν καθοριστική για την Ελληνική τάση μετατροπής π.χ. αγγείων από απλά δοχεία και ευτελή ύλη σε αριστουργήματα μορφολογικής τελειότητας.

Τέλος στον πυλώνα της εξουσίας (εξασφάλισης ζωτικού χώρου), τόσο η εσωτερική τάξη (ο Δωρικός «Κόσμος» της πόλης), όσο και η ιδιότυπη εξωτερική ηγεμονία της Σπάρτης (ξανατονίζω, στην περίοδο της ακμής της), βασιζονταν στην αυτόματο επιβολή και επιρροή του τέλειου, στην εθελούσια δε υπόκλιση του ατελέστερου σε αυτό.

[Δείτε σχετικά με αυτά και το προηγούμενο κείμενο που είχα κυκλοφορήσει για τις Συναντήσεις 24-26 Ιανουαρίου].

\*\*\*

Θα συνεχίσω λοιπόν την συζήτηση που αρχίσαμε με τις δυο συμπληρωματικές ομιλίες της προηγούμενης φοράς, αναλύοντας τον Σπαρτιατικό τρόπο μείωσης της εξάρτησης από την λογική του χρόνου, χωρία αποδυνάμωση των επιθυμητών αποτελεσμάτων για την τέλεια ύπαρξη μέσα στον χρόνο.

**Η Σπάρτη έτρεψε τη λογική του χρόνου υπέρ του πνεύματος της αιωνιότητας.**

Θα επικεντρωθώ και στους συγκεκριμένους τρόπους που αυτό επιτεύχθηκε τόσο καλά και τόσο σταθερά στην διάρκεια του χρόνου. Θα περιγράψω δηλαδή τον καθημερινό βίο του Σπαρτιάτη. Τον τρόπο ζωής του. Τον γάμο του, την παιδεία, τις δραστηριότητές του – λαμβάνοντας σοβαρά υπ’ όψιν τις γενικές (γιατί φυσικά υπήρχαν και λεπτομερείς ειδικές λειτουργικές) ηλικιακές διαιρέσεις του άρρενα (7 – 14 - 20/1 - 30 – 60, παις, έφηβος, νεανίας, ανήρ, γέρον) και τις αντίστοιχες λειτουργικότητες, ιδιωτικές και δημόσιες, που άρμοζαν σε αυτές.

Θεματικός τίτλος της ομιλίας μου είναι:

***Η Διαχείριση των Αναγκών του Χρόνου***

***(Οικογένεια, Οικονομία, Εξουσία)***

***σε μια Κοινωνία της Τελειότητας:***

***Αγωγή, Τρόπος Βίου και Δωρικός «Κόσμος***

***στην Αρχαϊκή Σπάρτη***

\*\*\*

Η ειδική συμπληρωματική ομιλία θα γίνει την Κυριακή 9 Φεβρουαρίου, 8.30 το βράδυ στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του Παλαιού Δημαρχείου.

Για τον συμβολισμό του χώρου σε σχέση με τις έρευνές μας έχω γράψει.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.